



XXVI JORNADA D'AGRICULTURA A PRADA. U. C. E.
Institució Catalana d'Estudis Agraris -ICEA.

*Agricultura Globalitzada i Agricultura de Proximitat,
una de les dues o les dues?*

**L'Agricultura de Proximitat, una solució racional
al canvi climàtic.**

Ramon Lluís Lletjos i Castells
*President del Col·legi Oficial d'Enginyers Tècnics
Agrícoles i Pèrits Agrícoles de Catalunya*

Prada de Conflent, 20 d'agost de 2011.

Resum de la Ponència.

I N D E X.

<i>INTRODUCCIÓ.....</i>	<i>4</i>
<i>SECTOR AGRARI ENVERS EL MEDI AMBIENT. IMPACTE EN LA PRODUCCIÓ D'ALIMENTS.....</i>	<i>5</i>
<i>AMB LA TENDÈNCIA ACTUAL, QUINS SON ELS ESCENARIS PREVISTOS EN EL SECTOR AGRARI PER EFECTES DEL CANVI CLIMÀTIC?.....</i>	<i>6</i>
<i>LA PRODUCCIÓ I EL CONSUM D'ALIMENTS DE PROXIMITAT, COM ALIATS EN LA LLUITA CONTRA EL CANVI CLIMÀTIC.....</i>	<i>8</i>
<i>CONCLUSIONS.....</i>	<i>12</i>
<i>RECOMANCIIONS I PROPOSTES.....</i>	<i>14</i>

RESUM.

Aquesta ponència pretén portar a la conscienciació de tots, de que la producció agrícola i ramadera, associada al consum de proximitat, poden ser una solució racional en la lluita per millorar el medi ambient i frenar el canvi climàtic. En cap cas es vol descartar l'agricultura globalitzada, ja que la mateixa ens permet accedir a un ampli ventall d'opcions de compra, però si que, en tot allò que sigui possible, l'agricultura i la ramaderia de proximitat s'han de constituir en els sistemes de producció d'aliments que cal fomentar i prioritzar de cara al futur.

Tot i que la Comissió Europea no presentarà fins la tardor del 2011 les seves propostes de Reforma de la Política Agrària Comuna(PAC) per al període 2014-2020, el que si es coneix es que un dels eixos vertebradors de l'agricultura i la ramaderia europees pels propers anys, serà el del canvi climàtic i totes les estratègies adreçades tant a la seva mitigació com la seva adaptació. En aquest context val a dir que s'estima que l'agricultura i la ramaderia representen la font del 30% de les emissions de diòxid de carboni, el 40% de les emissions de metà i el 25% de les emissions d'òxid nítrós, tres importants gasos d'efecte hivernacle.

D'altra banda, el sector productor d'aliments ja està començant a rebre els efectes del canvi climàtic, ja que el clima es la principal causa de la variabilitat interanual en la producció agrària, i qualsevol deteriorament en la situació actual pot augmentar, cada vegada mes, la incertesa en la producció d'aliments. El canvi climàtic pot agreujar les conseqüències de l'abandonament de les activitats agràries i forestals així com els canvis en l'ús del sòl, processos que representen un factor de canvi afegit tant o mes important que el propi canvi climàtic.

Com a solució racional, que no única, per lluitar contra els efectes del canvi climàtic, des de fa temps s'està treballant amb iniciatives que fomentin l'anomenada agricultura i ramaderia de proximitat, però també el comerç de proximitat, la venda directe, el model Km.0 i d'altres formes que ens permetin aconseguir un mes gran valor afegit als nostres productes, i, per altre banda, contribuir a pal.liar els efectes que s'estan generant sobre el clima con a resultat de les emissions de gasos d'efecte hivernacle a l'atmosfera.

La ponència pretén profunditzar en tots aquests factors, fent una anàlisi DAFO sobre les fortaleeses, febleses, amenaces i oportunitats de l'agricultura i ramaderia de proximitat, destacant el seu paper de multifuncionalitat i estratègic dins de l'anomenat canvi climàtic, i per tant tot el que sigui potenciar sistemes productius que valoritzin al màxim els recursos naturals en un context de sostenibilitat, ens ajudarà a lluitar contra el canvi climàtic i a mes donarà valor afegit a les nostres produccions, permetent recuperar, potenciar i donar a conèixer varietats locals, especialment d'hortalisses, que en algunes zones estan perill de desaparició(mongeta del ganxet, tomàquets Benac i Montserrat, fasolets.....), valoritzant, al mateix temps, els espais periurbans no urbanitzats i les cadenes alimentàries de circuit curt, com a motor de reequilibri territorial i espai de co-decisió en la seva gestió.

- INTRODUCCIÓ.

Vagi per endavant que en aquesta ponència no és pretén posar a debat la disjuntiva de si agricultura globalitzada o agricultura local o de proximitat, ja que entenc que els dos tipus d'agricultura son perfectament compatibles sempre i quant el seu desenvolupament es faci amb criteris de sostenibilitat, preservant el medi ambient i mantenint al territori viu. Per tant, i des del meu punt de vista, la resposta a l'interrogant que es planteja com a títol genèric de la jornada, es que les dues son compatibles i possibles.

Dit això, es evident que la proximitat de la producció al consum redueix de forma considerable el circuit de comercialització i per tant s'estalvien despeses de transport, es redueix la utilització d'envasos i material d'emalatge, i per tant el volum de deixalles, i al temps pot ser un sistema de producció d'aliments que ajudi a millorar el medi ambient i lluitar de forma eficient contra el canvi climàtic per la reducció de les emissions de CO2 generades, sobretot, pels vehicles de transport.

Altres aspectes a destacar en l'agricultura i ramaderia de proximitat, es la valorització que la mateixa en fa dels espais periurbans no urbanitzats, mitjançant models territorials agroindustrials i la possibilitat de disposar de productes agraris de qualitat i artesanals, a través del foment, promoció i comercialització d'aquests productes, i sobretot que son productes que estan poc sotmesos a la volatilitat dels preus en raó de que estem parlant de circuits curts de comercialització, i per tant els intermediaris es redueixen a la mínima expressió, la qual cosa va també en favor del consumidor perquè pot disposar de productes sans, segurs, saludables i a uns preus mes ajustats a la realitat de producció. Hi guanya per tant el productor i el consumidor.

Quant parlem d'agricultura i ramaderia de proximitat, no ens referim única i exclusivament a producció ecològica sino que també podem parlar d'agricultura integrada, ramaderia integrada i producció convencional, i en tot cas ens estem referint a un tipus de sistema productiu que segueix les pautes *d'us i costum de bon pagès*", i que per tant es basa en l'ús racional dels recursos naturals i, en conseqüència, es sostenible, respecta el medi ambient i preserva al territori viu.

Fetes aquestes consideracions prèvies, la meva ponència es centrarà, primer, en parlar de la situació actual del nostre sistema agrari envers el medi ambient i el seu impacte en la producció d'aliments; tot seguit em fixaré en com el canvi climàtic pot agreujar la manca d'aliments en un context on se'ns diu que a l'any 2050 s'haurà d'incrementar en un 70% la producció d'aliments per donar de menjar a una població de mes de 9.000 milions d'habitants; analitzarem com l'agricultura i ramaderia anomenades de proximitat, local o km.0 poden ser una ferma iniciativa en suport del medi ambient i de l'empresa i per últim com pot contribuir a ser una solució racional per minimitzar , en els propers anys, els efectes del canvi climàtic. Conclusions, recomanacions i propostes clouran la ponència.

- **SECTOR AGRARI ENVERS EL MEDI AMBIENT. IMPACTE EN LA PRODUCCIÓ D'ALIMENTS.**

Agricultura i ramaderia son sectors multifuncionals que juguen un paper estratègic envers el medi ambient per quant la seva pròpia activitat genera efectes sobre el clima.

S'estima que agricultura i ramaderia son la font del:

- . **30% de les emissions de diòxid de carboni.**
- . **40% de les emissions de metà.**
- . **25% de les emissions d'òxid nítrós.**

que son tres importants gasos d'efecte hivernacle.

I com es generen aquests gasos?

a).- Diòxid de Carboni: *Pel consum d'energies fòssils derivades del petroli.*

b).- Metà: *Principalment per la digestió de la cabana ramadera, per la descomposició de les dejeccions ramaderes en condicions d'absència d'oxigen i, en el cas del cultiu de l'arròs, per la descomposició anaeròbica del material orgànic que pel fet d'estar inundat genera processos d'emissió de metà.*

c).- Òxid Nítrós: *Per la descomposició de les dejeccions ramaderes en condicions anaeròbiques, i per la incorporació de nitrogen per mitjà de fertilitzants o per la incorporació de residus vegetals que al descompondre's genera emissions d'aquest gas a l'atmosfera.*

I en que s'està treballant en aquests moments?

a).- Diòxid de Carboni: *Fomentant l'ús de biocarburants i/o energies alternatives amb menys emissions; modernitzant i reconvertint a nous regadius que ens permetrà que el sòl acumuli mes matèria orgànica provocant una mes gran productivitat en aquests; fomentant l'ús de sistemes agrícoles de conservació que fixen matèria orgànica al sòl i milloren la seva fertilització, minimitzant l'ús d'adobs de síntesi i aprofitant millor la biomassa.*

b).- Metà: *Reduint les seves emissions a l'atmosfera, utilitzant-lo per la generació energètica de biogàs en substitució de combustibles fòssils.*

c).- Òxid Nítrós: *Millorant la fertilització minimitzant l'ús d'adobs de síntesi i fent un millor aprofitament de la biomassa, modernitzant i reconvertint a nous regadius per així acumular mes matèria orgànica al sòl i augmentar la seva productivitat.*

Especialment el sector productor d'aliments es el que rebrà els efectes del canvi climàtic i per extensió els consumidors, tot i que a dia d'avui el seu impacte es encara incert, imprevisible i inconcret.

Es percep, des de fa ja alguns anys, una gran variabilitat interanual en la producció agrària, i qualsevol empitjorament pot provocar incertesa en la producció d'aliments per a la població humana, la qual es preveu que al 2050 arribi a la xifra de 9.000 milions de persones.

Estem en uns moments molt crítics per quant a la tendència creixent a l'augment de població, se li ha d'afegir un deteriorament continuat del nostre entorn per les raons ja esmentades i d'altres col.laterals, la qual cosa ens pot conduir al que podríem anomenar "*col.lapse alimentari*" en raó de:

- **Modificacions en les condicions de producció, especialment en la temperatura i la disponibilitat d'aigua.**
- **Canvis en la producció com a conseqüència de les altes temperatures o per allargament del període de glaçades.**
- **Reducció de la productivitat per l'abandonament de les activitats agrícoles, ramaderes i forestals.**
- **Reducció del creixement a causa de la disminució de l'aigua o dels nutrients.**
- **Increment dels riscos de pèrdues de producció.**
- **Augment de pèrdues de producció per pedregades, malalties i plagues... .**

Els moments actuals son complicats des del punt de vista d'assegurar la provisió d'aliments a tots els habitants del planeta. Des de fa mes de vint anys, els científics ja ens venen alertant sobre l'impacte del canvi climàtic i que de continuar en aquesta línia, sense cap tipus de correcció, l'any 2020, es a dir dins de 9 anys, ja no es podrà alimentar, ni que es vulgui, a la totalitat de la població humana, i per tant entrarem en l'anomenat "*cataclisme alimentari*" que es el pas següent al del col.lapse.

Per tant ens cal una acció clara i decidida de tirar endavant mesures tendents a evitar arribar a aquesta situació, la qual cosa passa per reduir les emissions de gasos que contribueixen a l'escalfament global, i en particular els provinents de l'activitat agrària, considerada aquesta en el seu conjunt.

- **AMB LA TENDÈNCIA ACTUAL, QUINS SON ELS ESCENARIS PREVISTOS EN EL SECTOR AGRARI PER EFECTES DEL CANVI CLIMÀTIC?.**

El projecte PESETA: "Projecció d'impactes econòmics del canvi climàtic en sectors de la UE a partir d'un anàlisi ascendent", avalua les repercussions econòmiques anuals del canvi climàtic a Europa, concretament en les àrees d'agricultura, inundacions fluvials, sistemes costers i turisme, sense considerar les polítiques d'adaptació.

En aquest estudi es presenten projeccions per a la dècada del 2080 a Europa, en les que es planteja un augment de la temperatura d'entre 2.5°C i 5.4°C, i una pujada del nivell del mar d'entre 48 i 88 cm. En la projecció mes pessimista (un augment de 5.4°C), es preveuen unes pèrdues de producció del 0.32% per efecte d'una baixada anual del 10% en els rendiments dels cultius. En el cas concret del Sud d'Europa, el sector agrari experimentaria els perjudicis mes grans ja que el seu rendiment podria reduir-se, fins el 25%.

De totes maneres quant parlem de projeccions, sempre ho fem a llarg termini i això no acostuma a sensibilitzar a la població per quant sovint es diu: " com nosaltres ja no ho veurem, i possiblement tampoc els nostres descendents, ja s'ho faran". Per tant la sensibilització, preocupació i presa de consciència per dur a terme, sobretot, accions de mitigació, o es fa en base a dades i previsions properes o difícilment aconseguirem els objectius marcats.

En aquest sentit, i segons un estudi difós per la filial Nord-Americana de la "Fundación Ecològica Universal" d'Argentina, la temperatura de la Terra, d'ací al 2020, augmentarà, com a mínim, 2.4°C, i si es mantenen els patrons actuals, el planeta arribarà un moment que no podrà alimentar a la totalitat de la població humana. Segons aquest informe, al 2020 hi haurà a la Terra 900milions d'essers vius mes, assolint aleshores la xifra de 7.800 milions d'habitants i la producció global

d'aliments no serà suficient per atendre la demanda. Si no es fa res i la situació continua com fins ara, en tot el món s'enregistraran episodis meteorològics i condicions climàtiques extremes, i els augments de la temperatura mitjana superficial incrementaran la intensitat d'aquests episodis.

Segons el mateix estudi, al 2020 hi haurà un dèficit del 14% en blat, 11% en arròs i 9% en blat de moro, per destacar tres produccions que tenen molta incidència en la alimentació humana. D'igual manera es preveu que els impactes més negatius afectin als 20 països més productors i que en conjunt produeixen el 86% del blat, el 95% de l'arròs el 88% del blat de moro i el 99% de la soja.

Una altra dada a destacar és que la població d'Amèrica Llatina i el Carib creixerà dels 588 milions de persones actuals als 657 al 2020, i per contra el 82% de la terra cultivada es veurà afectada pel canvi climàtic a causa de la reducció de la disponibilitat d'aigua i els canvis en les precipitacions en les àrees seques. En aquestes zones, la reducció en els rendiments de cultius com el blat, l'arròs, el blat de moro o la soja oscil·larà entre el 2.5 i el 5% al 2020.

A tot l'anterior li hem d'afegir que la reducció de la disponibilitat hídrica juntament amb l'augment de la temperatura i la variabilitat de les produccions, afectarà per igual als cultius de regadiu com als de secà, agreujant les condicions d'estrès hídric. Es preveu igualment un increment del risc d'aridesa i desertificació, per un canvi en els patrons de distribució espacial i temporal de les precipitacions. Sembla probable que les precipitacions caiguin de manera més concentrada, en episodis de pluges torrencials, incrementant els períodes de sequera i augmentant el potencial erosiu de la pluja.

Podríem continuar analitzant més efectes dels escenaris en els indicadors climàtics sobre l'agricultura, però penso que aquest no és l'objecte d'aquesta ponència. Resumint per tant, ens trobem en una disjuntiva a molt curt termini, d'ací a 9 anys, en que es fa necessari escometre actuacions dràstiques si es que volem evitar els mals presagis alimentaris que sens apunten. Cal dur a terme accions adreçades a la reducció de les emissions dels gasos causants de l'escalfament de l'atmosfera, i d'aquesta manera mitigar però també adaptar-nos als efectes que el canvi climàtic, que ja tenim sobre, tindrà sobre la producció d'aliments, canviant dietes, tendències de consum i buscant alternatives als sistemes productius actuals, que no solament minimitzin els efectes del canvi climàtic, sinó que assegurin el proveïment d'aliments a la població.

- **LA PRODUCCIÓ I EL CONSUM D'ALIMENTS DE PROXIMITAT, COM ALIATS EN LA LLUITA CONTRA EL CANVI CLIMÀTIC.**

Proximitat, Km.0, Local....., son termes utilitzats per a promocionar la producció i el consum dels productes agrícoles i ramaders, que ens possibiliten apropar el camp(el medi rural) a la ciutat, potenciant les relacions directes entre productor i consumidor i reprenen la tradició estesa en el nostre territori d'anar a comprar els productes alimentaris directament als productors.

Això que ha estat una llarga tradició a Catalunya i que en el decurs dels anys s'ha anat perdent pels canvis d'hàbits alimentaris i de manera de viure, adquireix avui en dia un protagonisme destacat, que ho serà encara mes en els propers anys, en raó de que el sector agroramader es considerat com un agent de participació activa en tot el relacionat i vinculat amb el canvi climàtic, tant en la vessant de la mitigació com de l'adaptació.

També el mon rural en el seu conjunt juga un paper clau en la lluita contra el canvi climàtic, ja que cap país es desenvolupa si no ha fan els seus entorns rurals, i aquests a la vegada no ho fan sense la valorització dels seus recursos i les seves persones i, en definitiva, generant equilibri territorial que es, a la seva vegada, tret fonamental de la sostenibilitat.

Així com en la producció de proximitat es pretén reinventar les relacions entre els espais urbans i els rurals, amb el consum de proximitat es busca potenciar els productes locals i els circuits curts de comercialització, amb la missió d'aconseguir un desenvolupament local sostenible i equilibrat a partir de la participació social en la gestió del territori.

Que es persegueix amb el binomi producció-consum de proximitat?:

- **Afavorir el reequilibri en les relacions entre les diferents realitats del territori, es a dir entre grans ciutats i zones periurbanes.**
- **Valoritzar el territoris periurbans.**
- **Afavorir el manteniment de les identitats paisatgístiques de l'espai mediterrani.**
- **Reforçar la competitivitat de les explotacions agrícoles i de les xarxes de distribució locals.**
- **Desenvolupar relacions comercials equitatives, promovent la venda directa.**
- **Promoure la transformació i el consum de productes de qualitat.**
- **Assegurar la perennitat de les explotacions i els paisatges periurbans.**
- **Potenciar els mecanismes de co-decisió i cooperació entre agents públics i privats i entre diferents nivells administratius.**

Assolir tots aquests objectius, ens permetrà, en primer lloc, aconseguir un territori equilibrat i sostenible, potenciar les relacions camp-ciutat, valoritzar els espais periurbans no urbanitzats, incrementar el valor afegit i la competitivitat de les explotacions orientant-les a productes de qualitat i tradicionals i buscar solucions adaptades a la diversitat de les explotacions tant en dimensió com en situació.

En segon lloc, i pel que respecta a la vessant del consum, aconseguirem promocionar i comercialitzar productes agraris de qualitat i artesanals, integrar aquests productes en circuits curts de comercialització en l'entorn periurbà, entenent com a tal la comercialització de productes agroalimentaris en que intervé, com a màxim, un intermediari des del productor fins al

consumidor(venda directa i venda amb intermediari); creació de mercats directes que permetin al consumidor conèixer al productor del producte que adquireix i, en definitiva, crear una plataforma d'actors amb l'objectiu d'aconseguir una governança alimentària territorial.

I tot això que hem esmentat fins ara, com es relaciona amb el fet de que l'anomenada "agricultura de proximitat" pugui ser una solució racional al canvi climàtic?

En primer lloc hem de dir que estem parlant d'una solució racional al canvi climàtic i no pas l'única.

En segon lloc, quant parlem d'agricultura i ramaderia de proximitat, ho fem des del punt de vista d'un sistema que es fonamenta en l'ús de tècniques productives sostenibles i respectuoses amb el medi, per quant pretenem maridar camp i ciutat i això solament es pot fer amb criteris de desenvolupament dinàmic i sostenible de l'activitat agrària periurbana.

En tercer lloc, perquè el veïnatge productiu amb la ciutat ofereix oportunitats importants a les empreses agràries periurbanes per comercialitzar les seves produccions, sobretot en raó de la proximitat a un mercat consumidor que cada vegada es mes sensible als productes frescos, a la qualitat i a l'autoabastiment alimentari, i per la necessitat de reduir despesa energètica i ambiental associada al transport d'aquests productes des de terres llunyanes, possibilitant, al mateix temps, conèixer l'origen i el productor.

En quart lloc, perquè l'agricultura i la ramaderia de proximitat tenen una gran capacitat de generar serveis cap a la ciutat, en el sentit de la seva capacitat de reutilitzar i reciclar la matèria orgànica i les aigües urbanes regenerades, a mes de permetre la recàrrega natural dels aquífers i de reduir els riscos derivats de les inundacions, de l'increment de temperatura a les ciutats.....

En cinquè lloc, perquè en conjunt hi ha menys emissions de gasos a l'atmosfera, es fomenten activitats que absorbeixen CO₂, es redueix la utilització d'envasos i material d'embalatge i per tant la generació de deixalles, i en definitiva es un gran aliat i col.laborador en la lluita contra l'escalfament global del planeta.

Tot seguit es descriu un DAFO amb les fortalezes, febleses, amenaces i oportunitats de l'agricultura i la ramaderia de proximitat, destacant el seu paper de multifuncionalitat i de rol estratègic en el canvi climàtic.

. Fortalezes:

- L'agricultura i la ramaderia de proximitat, són un signe d'identitat dels entorns urbans de que en formen part, actuen de pulmó verd i n'enriqueixen la qualitat ambiental.
- La proximitat al mercat consumidor en una doble vessant: d'una banda la cada vegada mes gran sensibilitat dels consumidors pels productes frescos, de qualitat amb l'objectiu d'autoabastiment alimentari; i d'altra la necessitat de reduir la despesa energètica i ambiental associada al transport.
- Els espais agraris periurbans, sostenen valors ambientals notables com poden ser els alts nivells de biodiversitat i sòls d'alta fertilitat, elements aquests que en els moments actuals es veuen especialment amenaçats per l'impacte d'actuacions poc respectuoses amb el medi ambient.

- L'agricultura i la ramaderia de proximitat tenen la capacitat de generar serveis cap a la ciutat, amb la utilització de matèria orgànica de procedència urbana, prèviament reciclada i compactada, amb qualitat òptima per a l'agricultura, i d'aigües urbanes regenerades, a més de permetre la recàrrega natural dels aqüífers i de reduir els riscos derivats d'inundacions, de l'increment de temperatura a la ciutat....
- L'agricultura i la ramaderia de proximitat posen en valor el patrimoni natural, agrari i cultural així com la millora de la qualitat del territori, a través del foment, promoció i comercialització dels productes agraris de qualitat i dels productes artesanals. En definitiva, l'agricultura i ramaderia de proximitat realitzen unes funcions ambientals, socials i econòmiques molt notables.

- Febleses:

- La competència del comerç “tradicional”, i especialment de les grans superfícies, pot ser un “handicap” per aquests tipus de produccions on el productor no té, avui per avui, ni la capacitat ni el poder negociador davant dels intermediaris.
- Els espais agraris periurbans on es pot portar a terme una “agricultura de proximitat”, acostumen a suportar una forta pressió per l'expansió urbana i de les infraestructures que hi estan vinculades, la qual cosa pot produir fragmentació i deteriorament de l'espai productiu agrari.
- El poc o nul coneixement, per part d'agricultors/ramaders periurbans, d'aquests sistemes racionals de producció i comercialització, i el paper que desenvolupen tant econòmicament, com socialment i ambientalment en els espais agraris periurbans, i que porta moltes vegades a considerar que aquest tipus de producció es mes una qüestió folklòrica que no pas sostenible.
- La poca valoració que els consumidors en tenen dels productes locals, especialment en les grans ciutats, en raó de que entenen que són productes obtinguts amb pràctiques dubtoses i poc respectuoses amb el medi.
- La perspectiva que genera la planificació urbanística i territorial en els espais agraris periurbans, condueix a un increment del valor del sòl que en limita la seva viabilitat econòmica i dificulta, en conseqüència, poder aconseguir contractes estables d'arrendaments de terres i, per tant, implantar espais agraris destinats a aquest tipus d'agricultura i/o ramaderia.

. Amenaces: *conseqüència de les pròpies febleses.*

- En un mercat cada vegada mes obert i liberalitzat i on s'ofereixen un gran ventall de productes, el desenvolupament de mecanismes perquè en els mercats municipals i les grans superfícies diferencien la oferta de productes de proximitat, es presenta molt difícil i avui per avui bastant irreal.
- Quan es parla dels efectes del canvi climàtic en la producció d'aliments, sempre es fa amb previsions a llarg termini, i això no acaba de sensibilitzar al consumidor ni tampoc al productor per tal de buscar mecanismes tendents a reduir aquests efectes. En conseqüència no hi ha tendència a canviar d'hàbits productius que siguin mes respectuosos i sostenibles amb el medi.
- L'elevada demanda per a usos lúdics i d'oci en els espais periurbans, interfereix de forma negativa en el desenvolupament de l'activitat agrària en aquests espais, a la qual cosa cal afegir-hi els sovints conflictes a causa de molèsties que l'activitat agrària, i especialment la ramadera, poden ocasionar.

- No existència d'una normativa específica per regular aquest tipus d'activitat en els espais agraris periurbans, que es tradueixi en beneficis per al consumidor, des del punt de vista productiu, i per a la població, des del punt de vista mediambiental.
- Desconeixement sobre el que són els circuits curts de comercialització, i de fet la gran majoria, productors i consumidors, no coneixen o tenen dificultats per accedir a la modalitat del comerç-e.

. **Oportunitats:** *conseqüència de les pròpies fortaleses.*

- Les pròpies projeccions al 2020 sobre l'increment de la població i la reducció en la disponibilitat d'aliments per efectes del canvi climàtic, pot ser un reclam per reorientar-se cap a una agricultura i/o ramaderia més sostenible i més respectuosa amb el medi.
- L'agricultura i ramaderia de proximitat, poden afavorir la incorporació de nous actius agraris, especialment joves i dones, que possibilitin el futur dels espais agraris periurbans.
- L'agricultura i la ramaderia de proximitat inclou, en el seu conjunt, accions tendents a minimitzar la despesa energètica i de generació de CO₂, i per tant mitigar els efectes del canvi climàtic a la població.
- El comerç de proximitat derivat d'una "agricultura de proximitat", ens pot permetre captar les necessitats dels consumidors, oferir seguretat alimentària, ser respectuosos amb el medi ambient i aportar identitat cultural.
- Ens permet promoure la conservació de varietats tradicionals de productes agrícoles, en el marc de l'anomenada agrobiodiversitat i fomentar-ne, sempre que sigui possible, la seva comercialització i el seu consum.

- CONCLUSIONS.

El primer que cal dir, i que entenc resumeix tot el que s'ha dit al llarg de la ponència, es que l'anomenada **"agricultura de proximitat"** ens permet **reinventar les relacions entre els espais urbans i els rurals**, i en aquest sentit aquesta "agricultura" realitza unes funcions *ambientals, socials i econòmiques* molt notables i per tant cal sensibilitzar a les institucions, les autoritats i a la ciutadania en general, de la importància de prendre part en les decisions públiques relatives a aquest tipus d'agricultura.

En l'àmbit **ambiental** podem assenyalar com a conclusions mes importants de tot el que hem parlat, el següent:

1.- De continuar amb el patrons actuals de funcionament, la temperatura de la Terra, d'ací al 2020, augmentarà un mínim de 2.4°C que arribarà a 5.4°C al 2080, amb una pujada del nivell del mar d'entre 48 i 88 cm.

2.- Aquests paràmetres comportaran una davallada anual del 10% en els rendiments dels cultius, que pot arribar al 25% en els països del Sud d'Europa. Aquesta reducció afectarà, especialment, als cultius mes bàsics per l'alimentació humana: blat, blat de moro, arròs i soja.

3.- La població del planeta augmentarà, d'ací al 2020, en 900 milions d'habitants assolint la xifra de 7.800 milions d'habitants. Aquesta xifra podrà arribar, al 2050, als 9.000 milions de persones i al 2080 superar els 12.000 milions d'habitants.

4.- El deteriorament continuat del nostre entorn i la tendència creixent a l'augment de població, ens pot conduir a una situació de col.lapse alimentari que finalment pot cloure en l'anomenat cataclisme que es el pas següent al del col.lapse.

5.- L'agricultura anomenada de proximitat, ens possibilita fer un veritable pulmó verd al voltant de les àrees urbanes, generar un espai productor d'aliments de qualitat i contribuir a reduir les emissions dels gasos d'efecte hivernacle, i per tant alleugerir el deteriorament del medi ambient i, en definitiva, invertir els patrons actuals del canvi climàtic.

En l'àmbit **social** podem destacar el següent:

6.- El maridatge camp-ciutat inherent al concepte d'agricultura de proximitat, ens permet disposar de productes alimentaris obtinguts amb criteris de sostenibilitat el que a la vegada ens possibilita la valorització dels espais periurbans no urbanitzats.

7.- L'agricultura de proximitat permet al consumidor conèixer al productor i al producte que adquireix, creant-se d'aquesta manera una plataforma d'actors per tal d'aconseguir el que podríem anomenar "governança alimentària territorial".

8.- El veïnatge productiu amb la ciutat, ofereix importants oportunitats a les empreses agràries periurbanes per a comercialitzar les seves produccions a un mercat consumidor cada vegada mes sensible amb el medi ambient i a la demanda de productes sans, segurs i saludables.

9.- L'agricultura de proximitat genera serveis cap a la ciutat, en el sentit de reutilitzar i reciclar matèria orgànica i aigües urbanes regenerades, reduint d'aquesta manera els seus efectes sobre el medi ambient i col.laborant en la lluita contra el canvi climàtic.

10.- Aquest tipus d'agricultura permet afavorir la incorporació de nous actius agraris, especialment joves i dones, que ens possibiliten el futur dels espais agraris periurbans.

En l'àmbit econòmic assenyalar el següent:

11.- La proximitat del producte al centre de consum, redueix de forma considerable el circuit de comercialització i per tant s'estalvien despeses de transport, es redueix la utilització d'envasos i embalatges i al mateix temps s'ajuda al medi ambient i es lluita de forma eficient contra el canvi climàtic.

12.- Els productes derivats d'aquest tipus d'agricultura anomenada de proximitat, són productes poc sotmesos a la volatilitat dels preus en raó de que estem parlant de circuits curts de comercialització on es redueix al mínim els intermediaris.

13.- L'agricultura de proximitat possibilita valoritzar els territoris periurbans, afavorir el manteniment de les identitats paisatgístiques de l'espai mediterrani i reforçar la competitivitat de les explotacions agrícoles i de les xarxes de distribució local.

14.- La valorització dels espais agraris periurbans té una incidència determinant en el manteniment de la població rural, per quant representa de reconeixement de l'activitat professional i la funció social que els agricultors i les agricultores duen a terme en el desenvolupament d'aquesta activitat econòmica.

15.- Els espais agraris periurbans sostenen valors ambientals notables, com poden ser els de mantenir uns nivells alts de biodiversitat cultural i espontània o sòls d'alta fertilitat, valors tots ells que en els moments actuals es veuen especialment amenaçats per l'impacte d'actuacions poc respectuoses relacionades amb la proximitat de la ciutat.

- RECOMANACIONS I PROPOSTES.

Entenc que una ponència com aquesta quedaria incompleta si al final, i en base a la línia argumental que hem anat seguint, no es concretessin un seguit de recomanacions que alhora donin entrada a un ventall de propostes per tal de fer bo el títol d'aquesta ponència: ***“L’Agricultura de Proximitat, una solució racional al canvi climàtic”***.

Tanmateix ens trobem immersos en uns moments d'intens debat sobre la formulació de las bases del que ha de ser la PAC a partir del 2014. Recentment s'han donat a conèixer per part de la Comissió Europea, les perspectives financeres pel període 2014-2020, i molt probablement entre octubre i novembre es presentaran els documents legislatius de la nova PAC sobre els quals s'haurà de centrar el debat que tindrà que cloure a finals del 2012.

Estem per tant en un moment crucial per fer propostes que puguin tenir ressò en les formulacions de la política comunitària dels propers anys, coincidint també amb uns escenaris que ens apunten a que sinó es prenen les mesures adients i d'una forma immediata en allò que es refereix a la mitigació i adaptació al canvi climàtic, estarem davant d'una producció d'aliments insuficient per alimentar una població que cada vegada va a més.

Sobre el títol de la ponència i en base a tot el que s'ha anat desenvolupant al llarg de la mateixa, podem formular les següents **RECOMANACIONS**:

1.- Cal que tota la societat civil es mentalitzi i sensibilitzi, de que els efectes del canvi climàtic avancen en diferents fronts i que en pocs anys la situació s'albira insostenible. En aquest sentit, s'han de generar actuacions decidides que, sens dubte, suposarà incórrer en costos que la societat haurà de saber gestionar adequadament.

2.- En aquest sentit l'agricultura hi pot jugar un paper ambivalent; d'una banda es una activitat que pot tenir, en alguns casos, efectes col.laterals i amb interferència en els ecosistemes i el medi ambient, però també té un potencial reparador per la seva capacitat de fixar carboni al sòl, de produir biomassa, com a font de productes renovables, com a plataforma pel reciclatge natural de determinats residus i com a eina essencial per gestionar l'espai natural i defensar la seva riquesa i diversitat. L'agricultura, en sentit ampli, es un element essencial per afrontar el repte ambiental que actualment tenim plantejat.

3.- En un altre nivell hem de parlar d'aquests espais agraris de proximitat, que mes enllà de la preservació del propi espai a través d'instruments urbanístics, han de poder-nos garantir el desenvolupament dinàmic i sostenible de l'activitat agrària i dels territoris on aquesta es desenvolupa, amb polítiques territorials i sectorials específiques. En aquest aspecte es important que els sòls periurbans de valor agrícola, es classifiquin com a sòl agrícola amb independència que estiguin o no en explotació, entenen que sòl agrícola es una categoria finalista de la mateixa manera que ho es la de sòl urbà.

4.- Lligat amb l'anterior està el definir legalment el que es agricultura de proximitat, impulsar aquesta agricultura en base a un comerç de proximitat, treballar en els anomenats circuits curts de comercialització i venda directa, promoure els productes de proximitat, implicar a mercats municipals i grans superfícies en aquest tipus d'oferta, fomentar fires agràries i agrobotigues on es doni prioritat als productes de proximitat i, en definitiva, fomentar aquest tipus de producció que si bé no es vol convertir en alternativa a la globalitzada, si que ha de ser complementària i

necessària pels seus beneficis, tant pels productors, com pels consumidors, com pel medi ambient i en definitiva per assolir unes millors condicions de sostenibilitat i seguretat alimentària des de tots els punts de vista.

5.- En definitiva, cal mentalitzar a les nostres institucions que la situació es cada vegada mes insostenible, que cal prendre mesures amb urgència, que cal racionalitzar costos, que aquesta racionalització ha de ser sostenible i que l'agricultura de proximitat, per tot el que porta implícit aquest concepte, es una solució racional per lluitar de forma efectiva contra el canvi climàtic i evitar els seus efectes immediats d'ací al 2020.

En base a totes aquestes recomanacions, es **PROPOSA**:

a).- En la nova PAC s'han de contemplar reptes com els de la seguretat alimentària, mecanismes per evitar la volatilitat creixent dels preus, els nous reptes energètics i mediambientals i el desenvolupament territorial equilibrat.

b).- S'han d'establir formules per a satisfer l'expectativa del comerç de proximitat, creant instruments de suport a la innovació i la competitivitat de les produccions d'aliments(frescos i transformats) locals.

c).- S'han de contemplar ajudes per fomentar la implantació d'orientacions productives que contribueixin a fixar grans quantitats de CO2 de l'ambient, i per tant mitigar el canvi climàtic i l'emissió de gasos d'efecte hivernacle.

d).- Cal fomentar, dins del II Pilar de desenvolupament rural, l'agricultura i la ramaderia de proximitat, com activitat agrària que té una influència positiva, en totes les seves vessants, en la mitigació i en l'adaptació al canvi climàtic.

e).- Mes implicació dels poders públics en fomentar mesures adreçades a frenar el "rodet" del canvi climàtic que dia a dia avança inexorablement i que de no fer res ens pot conduir, en pocs anys, a una situació totalment irreversible que amenaçarà greument la supervivència del planeta. Les eines les tenim a les nostres mans, ara solament cal que les sapiguem utilitzar.